

STRESZCZENIE

Projekt badawczy jest próbą odpowiedzi na pytanie badawcze dotyczące związku między kompetencjami językowymi (w tym dwujęzycznością) a własnymi wartościami i tożsamością aksjologiczną na nich opartą. W proponowanym tu ujęciu wartości te stanowią budulec aksjologicznej tożsamości kulturowej. Teoretycznie rzecz ujmując, związek ten można analizować w obszarze monokulturowości jednak kontekst akulturacji i dwukulturowości wzbogaca możliwości badawcze i został on wybrany. Prezentowany projekt badawczy podzielony jest na dwa etapy. Pierwszy objął badania korelacyjne przy użyciu psychometrycznych skal kompetencji językowej. Bardziej precyzyjnie, wskaźnikami kompetencji językowej były: rozumienie ze słuchu (polski, francuski) oraz dwukierunkowe tłumaczenie. Wskaźnik aksjologicznej tożsamości kulturowej wyprowadzony był z definicji tożsamości: stopnia zbieżności między wartościami własnymi a przypisywanymi danej kulturze, z którą człowiek jest realnie bądź idealnie związany i obliczany na podstawie opracowanej metodologii (Boski, 2009, w druku). Badania w etapie 1 przeprowadzono we Francji (pierwsze i drugie pokolenie emigrantów), Belgii (uczniowie liceum europejskiego w Brukseli) oraz w Polsce na studentach Uniwersytetu Wrocławskiego (wydział filologii romańskiej). Zakładano, że istotną rolę pełnić będzie kontekst akulturacyjny, to jest kraj w jakim zachodzi proces nabywania dwukulturowości i dwujęzyczności; zakładano również, że zmienna ta może decydować o różnicach w profilu dwukulturowości (stopniu identyfikacji z wartościami kulturowymi określanymi przez osoby badane jako typowe dla kraju osiedlenia i pochodzenia). W etapie tym sprawdzano m.in. czy im wyższa kompetencja językowa w obydwu językach (dwujęzyczność) tym silniejsza identyfikacja z wartościami określanymi przez osoby badane jako wspólne dla obydwu kultur: polskiej i francuskiej? W tym etapie wykazano negatywną zależność korelacyjną między wskaźnikami kompetencji dwujęzycznej a tożsamością dwukulturową; nie wykazano zależności między poszczególnymi kompetencjami językowymi (polski, francuski) a odpowiadającymi im wskaźnikami tożsamości. Analizy wykazały, że kontekst akulturacyjny – kraj w jakim dochodzi do nabywania dwujęzyczności i dwukulturowości pełni rolę moderatora zależności między kompetencjami językowymi a wartościami i tożsamością na nich budowaną. W warunkach emigracji kontekst ten negatywnie wpływa na tę zależność: im wyższy poziom dwujęzyczności polsko-francuskiej tym niższe wskaźniki zintegrowanej tożsamości polsko-francuskiej. Ponadto badania wykazały zrównoważoną dwujęzyczność u polskich migrantów w krajach frankofońskich. Wyniki sugerują, że internalizacja wartości typowych dla kultury danego języka może prowadzić do rozwoju kompetencji danego języka. W etapie drugim przeprowadzono eksperyment językowo-tożsamościowy IAT na studentach wydziału filologii romańskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Zgodnie z paradygmatem przełączania (torowania) symbolicznego (zwrotnicy kulturowej), zakładano, że język wywoła efekt przełączania w sferze aksjologicznej podobne do efektu, jaki zaobserwowano w sferze atrybucji przyczynowych (Benet-Martínez, Leu, Lee, i Morris, 2002) oraz w sferze wartości (Boski i IbenYouseff, 2012). W tym etapie, poza narzędziami wykorzystanymi wcześniej, użyto również skalę integracji tożsamości (Benet-Martínez i Haritatos, 2005; Huynh, 2009). W etapie eksperymentalnym nie uzyskano potwierdzenia hipotezy dotyczącej mechanizmu przełączania w sferze aksjologicznej: język nie wywołał zmian w zakresie preferencji wartości humanistycznych i liberalnych. Wykazano natomiast, że wskaźniki integracji tożsamości (harmonijna vs. konfliktowa) moderują związek między wskaźnikiem francuskiej kompetencji językowej (rozumienie ze słuchu) a aksjologiczną tożsamością francuską w taki sposób, że: w przypadku polsko – francuskiego profilu dwujęzyczności wzrostowi kompetencji języka francuskiego i odpowiadającej jej aksjologicznej tożsamości francuskiej towarzyszy jednocześnie wzrost poczucia konfliktu intrapsychicznego. W obydwu etapach badania studentów w Polsce cechowała idealistyczna tożsamość francuska przy jednocześnie niskich wskaźnikach tożsamości

polskiej. Słowa kluczowe: akulturacja, wartości i tożsamość (dwo)kulturowa, kompetencje językowe, dwujęzyczność, Polska, Francja.